

YALÇIN KOÇ VE BİLİMSEL, EDEBİ, FELSEFİ HÜVİYETİ

-İnceleme Yazısı-

Selçuk POLAT¹

Yalçın KOÇ (1950-), Tokat'ta doğmuştur. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Fizik Bölümü mezunu olan Koç'un felsefeye tam anlamda girişi 1974'te, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü, Sistematiik Felsefe ve Mantık Kürsüsü'nde doktora çalışmalarıyla olmuştur. Tez çalışmalarının seyri 1977'de Prof. Dr. Ahmet Yüksel Özemre ile tanışması ile olgunlaşan Koç, 1978'de "Doğa'nın Kuantum Mekaniksel Betimlemesi ve Ölçme Sorunu" başlıklı tez ile "felsefe doktoru" ünvanını kazanmıştır. Özemre, "Portreler-Hatıralar" kitabında "Yalçın Koç'u Nasıl Tanıdım?" şeklinde bir başlık açar ve şu ifadeler ile devam eder:

1977 yılında İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Teorik Fizik Kürsüsü Başkanı iken aynı üniversitenin Edebiyat Fakültesi Dekanlığından bir doktora jürisine seçilmiş olduğumu bildiren bir yazı aldım. Yazıya doktora adayı ODTÜ Fizik mezûnu Yalçın Koç'un tezi ilişikti. Epistemoloji dalında ve Doğa'nın Kuantum-Mekaniksel Betimlemesi ve Ölçme Sorunu başlığını taşıyan tez battal boyda tek yüzü yazılı 332 varaktan oluşan cesâmetli bir cild hâlinde takdim edilmişti. Fakülte Kurulu'nun seçmiş olduğu Doktora Jürisi ise: Prof. Dr. Mâcid Gökberk (Başkan), Prof. Dr. İsmail Tunalı, Prof. Dr. Nihat Keklik gibi üç felsefeci ile Prof. Dr. Erdal İnönü ve benim gibi iki teorik fizikçiden oluşmaktaydı. Bu olağan-dışı hacimli tezi kılı kırk yarararak tetkik etmem ve raporumu yazmam dolu dolu tam üç ayımı aldıydı. Yalçın Koç'un uyguladığı mantıksal çözümlemeye hayran kalmıştım. Belli ki aday olağanüstü bir analiz yeteneğine ve tezinin konusunu seçerken de konuyu irdelerken de hiç kimsenin yardımına

1 Kurum Bilgisi: Uzm., Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü Doktora Öğrencisi.
ORCID: 0000-0002-5107-2608 E-posta: sepolat@yandex.com

başvurmamış olduğunu sergileyen dirâyetli bir kişiliğe sahipti. Ama tezine temel olarak Kuvantum Mekaniği'nin Kopenhag Ekolü yorumunu temel aldığından, böylesine derin bir analizde bu yorumun da bâzı tutarsızlıkları açıklamaktan aciz kalması dolayısıyla, izlenen metodoloji ile varılan sonuç arasındaki bâzı çelişkiler bilimsel açıdan beni tatmin etmemişti. Bu yüzden de 17 sayfalık raporum, adayın bütün üstün yeteneklerine dikkati çekmekle birlikte, olumsuzdu. (Özemre,2023:183-184)

Bu reddin esasında, filozoftaki “derin sezgi” ve “zekâ gücünü” anlamak üzere, 9 aylık izleme süreci bulunmaktadır. Jüri üyesi Özemre, Yalçın Koç'taki yüksek analiz yeteneğini görmüş ve tezin bu “izleme” dönemini yönetmekle görevlendirilmiştir. Koç, bu zaman içerisinde tezini Kuvantum Mekaniği'ni Kopenhag Ekolü değil de Paris Ekolü çerçevesinde yeniden gözden geçirir (Özemre, 2023:184). Uzun süren tartışma, münakaşa ve kritiklerin sonucunda, aynı başlıkta 176 sayfalık, tamamıyla Kuvantum Mekaniği'nin Paris Ekolü yorumu üzerine temellendirilmiş bir tez çıkar ve bu tez Jüri tarafından 1978 yılında oybirliğiyle dereceyle kabul edilir.

Sonrasında ismi yurtdışında anılır hale gelir ve doktora tezinin İngilizce özetinden haberdar olan ABD'deki “Pittsburgh Üniversitesi Bilim Felsefesi Merkezi” kendisini burslu olarak dâvet eder. Bu Merkez'de çok aktif ve yoğun çalışma zamanı geçiren Dr. Yalçın Koç, Türkiye'ye döner. Boğaziçi Üniversitesi'nde felsefe dersleri vermeye başlar. Öte yandan bilimsel çalışmalara da ara vermeden devam ederek, isim yapmış yabancı bilim dergilerinden Physical Letters'da yayınlar çıkarır. Kuvantum Mekaniği gibi dünyada “çok az sayıda uzmanı bulunan fevkalâde çetin bir konuda çalışmasına rağmen kısa zamanda araştırmaları referans olarak gösterilmeğe” (Özemre, 2023:186) başlanır.

1982 senesine gelindiğinde “Determinizm ve Mekân” başlıklı tez ile Sistematik Felsefe ve Mantık alanında doçentlik, 1988'de uluslararası bir fizik dergisinde yayınlanan “Bell Eşitsizliklerinin Kuvantum Mekaniği'nden Çıkartılması Üzerindeki Sınırlandırmanın Önemi” başlıklı takdim tezi ve kuantum mekaniğinin mantıksal yapısına dayalı yeni bir aritmetik kuramı çalışması ile sistematik felsefe profesörü unvanlarını kazanmıştır.

1998 senesinde Boğaziçi Üniversitesi Felsefe Bölümü'nden emekli olana kadar yurtdışında; Princeton Üniversitesi Felsefe Bölümü, Pittsburg Üniversitesi Bilim Felsefesi Merkezi, Boston Üniversitesi Bilim Felsefesi Merkezi ve Trieste Uluslararası Teorik Fizik Merkezi gibi çeşitli üniversitelerde çalışmalarda bulunmuştur. Koç, kariyerine Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde öğretim asistanı olarak başlamış, daha sonra Boğaziçi Üniversitesi'nde devam etmiştir. Burada Felsefe Bölümü başkanlığı, Fen-Edebiyat Fakültesi dekanlığı ve Sosyal Bilimler Enstitüsü müdürlüğü gibi önemli görevlerde bulunmuştur. 1998 yılında Boğaziçi Üniversitesi'nden emekli olmuştur.

Felsefi çalışmaları arasında Platon, Kant, Frege ve Freud gibi önemli isimler üzerine yaptığı araştırmalar bulunmaktadır. Ayrıca, kuantum mekaniği ve determinizm konularında da önemli katkılar yapmıştır. Yalçın Koç'un felsefesi, insanın varoluşsal dayanağını ve kimliğini sorgulayan derin bir düşünce yapısına sahiptir. "Anadolu Mayası" adlı eseri, insan olmayı bir maya sahibi olmakla eş gören ve bu noktada iki ayrı doğuştan bahseden bir perspektif sunar. Koç, eserlerinde Türkçeye ve ilmi tartışmalara büyük önem vermiştir. Filozof'un hayatına mercek tutan "Portreler-Hatıralar" da bu çalışmaların içeriğine dair bilgilerin detaylarını vermektedir;

"Yalçın Koç 1988 yılında fevkalâde ilgi çekici bir sonuca ulaşan bir araştırmayı tamamladı. Bu araştırma Kuantum Mekaniği'ndeki beklenen değer fonksiyonlarının o güne kadar kimsenin dikkatini çekmemiş olan bir özelliğini ortaya koymakta ve bu özelliğin sonuçlarını irdelemekteydi. Yalçın Koç bu araştırmasında söz konusu fonksiyonların bilineerlik özelliği'ne sâhip olduklarını göstermişti. Bundan sonra Yalçın Koç önce Kuantum Mekaniği'nde spin'in bilineer olduğunu gösterdi. Sonra da lokal gizli parametre teorisinin: 1) bilineer olması ve 2) dönme invaryansını sağlaması şartları altında, Kuantum Mekaniği ile lokal gizli parametre teorileri arasında bağıntı kuran yepyeni bir teoremin varlığını ispatlamayı başardı (Koç Teoremi) (Özemre, 2023:192).

Artık fizikte dünyaca ün almış olan bilim adamı, felsefe, fizik ve matematik disiplinlerini birbiri ile ilişkilendirerek zaten akademik kimliğinde var olan holistik bir bakış açısını yaptıklarına yansıtmaya başlamıştır.

Bilimin kendiyle ve adeta “ekol” denilen epistemik yapıları “bir bilgisel mezhep” haline getirilmesiyle hesaplaşması her devirde zaman almıştır. Gazali, Thomas Kuhn, Karl Popper gibi kritisyenler çağının dogmatik ve “düşünsel” sorunlarını hep bu holistik-bütüncül düşünce ve nazariyelerle aşabilmişlerdir.

Yalçın Koç gibi bilim adamları da “Bell Teoremi” gibi fizikte evrensel bir teorem iddiası ile kısa sürede “genel kabul” görerek efsaneleşmiş bir teoriyi işin “özündeki” ve esasadakine yönelerek aşmıştır. Ona göre bir şeyin aslı hüviyetinde, yani “şey” olarak “hüve-o” ile ve kendi “zemininde” kurduğu ilişkidedir. Bu da “aşkınlığın” basit bir tarifidir. Aşkılık anlayışı en çok dilde hakimdir. Dil’den kasıt Türkçe, Arapça, Almanca, Farsça gibi “bir dil” değil, arşitektonik (katmanlı ve inşai) dildir. Bu dilin öznesi “psukhe” olup psukhenin “aşkın, ara safha ve düşküncü” seyrini anlatmaktadır. Aşkın’ın sahne esasadaki “basit manzara seyrine” ilişkin hususlar “nazariyat” kitaplarında açılmaktadır. Theoria ya da Nazariyat diyeceğimiz bu eski ama bize fikri olarak yeni olan felsefe zemininde maya, kimlik, hüviyet, psukhe (kendilik), aşkınlık, cevher, öz, doğuş gibi kavramlar çok önemlidir.

Yalçın Koç, asli kimliği yani hüviyeti itibari ile “aşkın bir bakışla” kendine, bilime, felsefeye, kendi felsefesine, hadiseler, bakabilen bir filozoftur. Dönmez’in ifadesiyle “Koç, Batı’nın ve Doğu’nun değerini kavratan mihenk taşıdır”. Bunun sebebi “batı’nın en doğusu ve doğu’nun en batısı olan Anadolu’da” bin yılda oluşmuş olan ve “Anadolu Türk Kimliğini” açan “Anadolu Mayası”nın yok olma tehlikesidir.

Yalçın Koç’a göre Anadolu coğrafyasındaki varlığımızın dayanağı “Anadolu Mayasıdır”. Mayalanan coğrafya Anadolu toprağı ile sınırlı değildir. İçine düşürüldüğümüz yok olma, yok edilme tehlikesinden kurtulmanın yolu, bu mayayı bilmekten, bu mayayı tutunmaktan geçmektedir (Bolay,2015:1373). Esası “kelam” olan mayanın özü gönüldür.

Koç’un Anadolu’yu ve kelamı coğrafya ile sınırlı tutmaması ve onun yine kendisiyle yaptığımız söyleşilerde: **“-Anadolu’ya ait meseleler nerede konuşuluyor, bulunuyor, dert ediliyorsa orası Anadolu’dur”** söylemi bize özü, söz değil, gönül olan “kelamın”, **cümle varlığı bir saydığını** göstermektedir. Bu meseleleri ve nazariyatının temellerini diğer

sayılarımıza havale etmekteyiz. Koç'un Anadolu Mayasını ve nazariyatı teşrih ettiği 18 eser bulunmakta olup listesi aşağıdadır: (2007) Anadolu Mayası , (2008) Theologianın Esasları, (2009) Theographia'nın Esasları, (2010) Theogonia'nın Esasları, (2011) Nazari Musiki'nin Esasları, (2023) Nazari Mantık'ın Esasları, (2015) Tarih ve Nazariyat, (2023) Şuur ve Nazariyat, (2016) Diyalektik ve Nazariyat, (2017) Zihin ve Nazariyat, (2023) Fenomenoloji ve Nazariyat, (2020) Ahlak ve Nazariyat, (2020) Ethica ve Nazariyat, (2021) Harf ve Nazariyat, (2021) Akıl ve Nazariyat, (2024) Cevher Theografyasına Giriş, (2024) Evren Theographiası'nın Esasları-Kozmogonia İnşası Üzerine Bir İnceleme. (2025) Tamga-İsim Theographiası (Turing Makineleri'nin Zemini ve İnşa Esası Üzerine Bir Değerlendirme.

Kaynakça

BOLAY, Süleyman Hayri (2015). Tanzimat'tan Günümüze Türk Düşüncesi, Cilt.3, Nobel Yayınları: Ankara

KOÇ, Yalçın. (2007). Anadolu Mayası, Cedit Neşriyat: Ankara

ÖZEMRE, Yüksel. (2023). Portreler, Kubbealtı Yayınları: İstanbul